

Kurumsal Açık Arşivlerin Etkin Kullanımı: Türkiye'deki Bilimsel Elektronik Yayıncıların Görüşleri*

The Effective Use of Institutional Open Repositories: The Scholarly e-Publishers' Opinions in Turkey

Korhan Levent ERTÜRK** ve M. Emin KÜÇÜK***

Öz

1990'lı yıllardan itibaren açık erişim ile ilgili uluslararası düzeyde çalışma ve etkinlikler yapılmış, elektronik yayıncılık modelleri gözden geçirilmiş, üniversite ve bilimsel araştırma kurumlarında kurumsal açık arşivler yapılandırılmıştır. Bilimsel iletişimin en önemli paydaşları olan bilim insanları, bilimsel çalışmalarını Web sayfalarında ve/veya kurumsal açık arşivlerde depolamaya ya da açık erişimli dergilerde yayınlamaya başlamışlardır. Bu çalışma Türkiye'deki bilimsel iletişimin paydaşlarından olan bilimsel elektronik yayıncıların açık erişim farkındalığını belirlemek, kurumsal açık arşivlerin etkin kullanımı konusunda yayıncıların görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Veriler, 101 yayıncıdan anket yoluyla elde edilmiştir. Bulgulara göre yayıncıların büyük bir bölümü (%72) açık erişim farkındalığını edinmiş görünmektedir. Yayıncılar, büyük çoğunlukla (%97) yazarlarının makalelerini kişisel veya kurumsal Web sayfa/sitelerinde herhangi bir zaman diliminde yayınlanmasını destek vermekte. yazarlarının kurumlarında kurumsal açık arşiv yapılandırılması durumunda eserlerinin orijinal sürümü ile konulmasına izin vermektedirler. Sonuç olarak, ülkemizde, kısa bir zaman aralığında kurumsal açık arşivlerde bilimsel içerik arşivlenmesi gerçekleştirilebilecek, işlevselliklerinde artış sağlanabilecektir.

Anahtar sözcükler: Bilimsel iletişim, Açık erişim, Kurumsal arşivler, Kurumsal açık arşivler, Ulusal açık erişim modeli, Ulusal açık bilgi sistemi

Abstract

Ever since 1990's the models of electronic publishing have been substantially reviewed at international levels and open institutional repositories were rather restructurized. The scholars have placed their works into the open repositories or the open journals as well as personal web

* Bu çalışma Levent Ertürk'ün "Türkiye'de Bilimsel İletişim: Bir Açık Erişim Modeli Önerisi" (2008) başlıklı doktora tezine dayanmaktadır.

** Dr.Öğretim Görevlisi; Atılım Üniversitesi Bilişim Sistemleri Mühendisliği. (korhan71@atilim.edu.tr)

*** Doç.Dr.Öğretim Üyesi; Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. (mkucuk@hacettepe.edu.tr)

sites. The focus of this study is to determine awareness for open access concept of scholarly electronic publishers. In this respect, a questionnaire was administered to scholarly electronic publishers in Turkey. The data were collected from 101 electronic publishers. It was found out that 72% of electronic publishers are aware of the open access concept, and 97% of them support self archiving. Consequently, different types of works can be placed into the institutional open repositories in Turkey and their functionality can be increased within a relatively shorter time.

Keywords: Scholarly communication, Open access, Institutional repositories, Institutional open archives, National open access model, National open information system

Giriş

1990'lı yıllardan itibaren bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, bilim insanlarına dijital platformlar üzerinden yeni bilimsel iletişim araçlarının sunulmasını sağlamıştır. Bu kapsamda bilimsel içeriği bir araya getirerek engelsiz, ücretsiz ve anında ya da gecikmeli olarak kamu erişimine açma girişimleri açık erişimli dergi yayıncılığını başlatmış, araştırmacıyı istihdam eden üniversite ve bilimsel araştırma kuruluşlarında kurumsal açık arşivlerin yapılandırılmasını sağlamıştır (Harnad, 2000; Bethesda..., 2003; Küçük, 2005; Dilek Kayaoğlu, 2006; Harnad, 2007a; Januszewski ve Molenda, 2008; Tonta, 2008). Kurumsal Açık Erişim Arşivi olarak da adlandırılabilen Kurumsal Açık Arşiv (KAA - Institutional Repository (IR), Institutional Archive (IA)), bir ya da daha çok üniversitenin/bilimsel kuruluşun entelektüel ürünlerini kaydeden, engelsiz ve ücretsiz olarak dağıtımını sağlayabilen ve uzun süreli koruyabilen dijital derme hizmeti şeklinde tanımlanabilmektedir (Tonta ve Ertürk, 2005).

KAA'ların elektronik ortam ve/veya ağlar aracılığıyla hizmet vermesi, bilimsel iletişimin paydaşlarından olan bilimsel elektronik dergi yayıncılarının KAA'ların yapılandırılması ve yayıtılmasında taraf durumuna getirmiştir. Elektronik yayıncılık kapsamında yer alan bilimsel elektronik dergiler basılı yayınların birçok özelliğini taşıyabilmenin ötesinde elektronik ortam ve/veya ağlar aracılığıyla mekân ve zamandan bağımsızlığı, erişim ve dağıtımda hızı, paketleme ve sunumda değişimi sağlayabilmektedir. İstenilen yer ve zamanda, arzu edilen yayına sunulan arama kolaylıklarıyla erişilebilmektedir. Hizmete sunulan teknolojiler ile basılı ortamdan çok farklı olarak çoklu ortam (multimedya) özellikleri ile paketleme yapılabilen ve görüntülenebilmektedir. Atf yapılan diğer eserlere erişim sağlanabilmektedir (Tonta, 1997; Küçük, 2004).

20. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) toplantısında Türkiye'de tam zamanlı araştırmacı sayısının yaklaşık 68 bin olduğu ifade edilmiştir (TÜBİTAK, 2009). Üniversitelerimizde ise 2008 yılı itibariyle yaklaşık 38 bin öğretim üyesi (profesör, doçent ve yardımcı doçent) bulunmaktadır. Üniversitelerimizde öğretim üyeleri, bilimsel yayın yapma sorumluluklarını çoğunlukla makale üreterek yerine getirmektedirler. ULAKBİM (2009) verilerine göre, Bilimsel Web Platformu (Web of Science – WoS)'nda 2008 yılı içerisinde atf dizinlerinde Türkiye adresli yaklaşık 27 bin yayın yer almıştır. Web

ortamındaki bilimsel dergi sayısı TÜBİTAK destekli Bilimsel Elektronik Dergiler: Türkiye Profili (SOBAG-105K096) (Küçük ve Olcay, 2006) araştırma projesinde 253* olarak tespit edilmiştir. Bu bilimsel dergilerde ULAKBİM kriterlerine göre yılda en az 4 bin makale yayımlandığı ifade etmek mümkündür.

Bilimsel elektronik dergi yayıncılarını kapsayan bu çalışmanın amacı; bilimsel elektronik dergi yayıncılarının açık erişim farkındalığını, yayınladıkları eserlerin kurumsal açık arşivlerde yer almasına izin verip vermeyeceklerini, varsa ne tür endişe taşıdıklarını belirlemektir. Bu kapsamda araştırma soruları şöyle belirlenmiştir: Ülkemizde bilimsel elektronik dergi yayıncıları açık erişimin farkında mıdır? Ülkemizde bilimsel elektronik dergi yayıncıları üniversitelerde kurumsal açık arşivlerin yapılandırılmasına olumlu yaklaşım göstermekte midirler? Ülkemizde bilimsel elektronik dergi yayıncıları, yazarlarının üniversitelerinde yapılandırılacak kurumsal açık arşivlerde bilimsel eserlerinin depolanmasını desteklemekte midirler?

Kurumsal Arşivlerin Etkin Kullanımı

Açık erişim ile ilgili uygulamaların yer aldığı iki farklı rehberde (ROAR – OpenDOAR) Aralık 2009 itibarıyla listelenen açık erişimli arşiv (open access repositories) türleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Açık erişimli arşivlerin yarısından fazlasının (%56-81) kurumsal açık arşivler olarak yapılandırıldığı görülmektedir. Buna göre başta ABD, Almanya, İngiltere ve Japonya olmak üzere 67 ülkede KAA’ler yer almıştır.

Tablo 1. Açık Erişimli Arşiv Türleri

Arşiv	ROAR		OpenDOAR	
	Adet	%	Adet	%
Kurumsal - Açık Erişim	862	56,08	1261	80,83
Konu Tabanlı - Açık Erişim	143	9,30	202	12,95
Veri Tabanlı- Açık Erişim	36	2,34	32	2,05
E-dergi - Açık Erişim	107	6,96	-	-
E-Tez – Sınırlı/Açık Erişim	138	8,98	-	-
E-Öğrenme Nesnesi - Açık Erişim	14	0,91	-	-
Diğer	237	15,42	65	4,17
Toplam	1537	100	1560	100

Kaynak: OpenDOAR, 2009; ROAR, 2009

KAA’larda farklı türlerde bilimsel çalışmalar arşivlenebilmektedir. Bilim insanlarının makalelerinin yanı sıra farklı ortamlarda yayımlanmış bildiriler, sunumlar, projeler, tezler,

* Söz konusu rakam 21 Eylül 2009 günü ilgili proje yürütücülerıyla yapılan görüşmede 2009 yılı için 255 olarak ifade edilmiştir.

araştırma raporları, ders notları, etkileşimli öğrenme nesnelere, sınav soruları KAA'larda yer bulabilmektedir. Ayrıca öğrenci çalışmaları (tezler, projeler, ödevler, deney bulguları, bildirimler) ile kurumsal seviyede üretilmiş içerikler, birimlerin işleyişine yönelik kayıtlar, e-dergi, e-kitap, e-gazete, dijital ortama aktarılmış özel derlemeler (grafik, yazma eser) de KAA'larda arşivlenebilen çalışmalar arasında olabilmektedir (American..., 2007; Karasözen, 2007; Willinsky, 2006; Foster ve Gibbons, 2005; Swan, 2005). OpenDOAR (2009) açık arşivler rehberine kayıtlı açık arşivlerdeki içeriklerin kaynak türlerine göre dağılımı ise Aralık 2009 itibarıyla Tablo 2'de gösterilmektedir. Kayıtlı 1560 açık arşivin yarısından fazlasında (%54) makale, tez ve araştırma raporları arşivlenirken yukarıda değinilen farklı açık arşiv içeriklerinin ise azalan oranlarda yer bulabildiği ifade edilebilir.

Tablo 2. OpenDOAR Kayıtlı Açık Arşivler İçeriğindeki Türler

Açık Arşiv	OpenDOAR	
	Arşiv	%
Makale	970	21,77
Tez/Proje	787	17,66
Araştırma Raporu	645	14,47
Konferans Bildirisi	547	12,28
Kitap/Kitap Bölümü	487	10,93
Çoklu Ortam İçeriği	376	8,44
Ders Notu/Sunu	266	5,97
Kaynakça/Dizin	248	5,57
Öğrenme Nesnesi	73	1,64
Veri Seti	28	0,63
Yazılım	28	0,63
Toplam	1560	100

Budapeşte Açık Erişim bildirisinde, bilim insanlarının hakem onayından geçmiş makalelerini Web üzerinden açık ve engelsiz olarak erişime açabilecekleri ifade edilmektedir (BOAI, 2007). 20 Haziran 2003'te, yayınlanan Açık Erişim Yayıncılığı Bethesda Bildirisinde (Bethesda Statement on Open Access Publishing), açık erişim arşivlerinde uzun süreli korumanın sağlanması istenmiştir (Bethesda..., 2003; Suber, 2003; Velterop, 2005:5; Tonta, 2006). Bilimsel içeriklerin KAA'larda arşivlenmesi için uygulanacak politika ilkelerin belirlenmesinde ise 2003 yılında yayımlanan Berlin Bildirisinde önerilen politika ilkeleri kaynak teşkil etmiştir. Politika ilkeleri içerisinde bulunan zorunluluk ilkesi, araştırmacıların dergiler tarafından yayınlanmak üzere kabul edilen makalelerinin, hakemden geçmiş son halinin zaman geçirmeden bir kurumsal arşivde bulundurulması

zorunluluğunu getirmektedir. Eserlerin bilimsel topluluğa KAA'lar üzerinde anında ya da gecikmeli açık erişime açma hakkı ise yazara bırakılmaktadır (Max-Planck, 2009; Harnad, 2007b; Antelman, 2004; Harnad ve Brody, 2004).

Yazarlarına fon desteği sağlayan bilimsel araştırma kuruluşlarının yayın politikalarının listelendiği JULIET (Araştırma Kuruluşu Arşivleme Politikaları ve Kılavuzları - Research Funders Archiving Mandates and Guidelines) rehberi Berlin Bildirgesinde ortaya konulan öneriler üzerinden geliştirilmiştir. JULIET'te açık erişim ile ilgili politikalar üç farklı kategoride değerlendirilmektedir:

- ◊ Açık erişim arşivlenmesi (Open Access Archiving),
- ◊ Açık erişim yayıncılığı (Open Access Publishing),
- ◊ Veri arşivlenmesi (Data Archiving).

Açık erişim arşivlenmesinde tespit edilen politika ilkeleri ise şu şekilde ifade edilmektedir:

- ◊ Zorunlu arşivleme: Bilimsel dergilerde yayımlanması kabul edilen bilimsel eser açık arşivde arşivlenmelidir (deposit required);
- ◊ Son sürüm arşivleme: Bilimsel eserin arşivlenecek kopyası yayımlanan son kopya* olmalıdır (the full final version);
- ◊ Gecikmesiz arşivleme: Bilimsel eser, dergiye yayım için kabul edildiği tarihte gecikme (ambargo) olmaksızın açık arşivde depolanmalıdır (when accepted for publication) (2009b).

JULIET'te bilimsel araştırma kuruluşlarının çoğunlukla (%72) iki ilkeyi (zorunluluk ve basılı sürüm) politika olarak kabul ettikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 3). Gecikmesiz arşivleme ile ilgili ilkeyi kabul etmiş araştırma kuruluşu henüz bulunmamaktadır (SHERPA, 2009b).

Tablo 3. JULIET Politika İlkelerine Göre Araştırma Kuruluşları

Açık Erişim Arşivleme Politika İlkesi	Araştırma Kurumu	%
☑ Son Sürüm	12	28
☑☑ Zorunlu + Son Sürüm	31	72
☑☑☑ Zorunlu + Son Sürüm + Gecikmesiz	-	-
Toplam	43	100

* SHERPA tarafından sağlanan ve yayıncı politikalarının listelendiği RoMEO rehberinde bilimsel eserlerin kopya sürümleri üç farklı şekilde belirtilmektedir. Bu kopya sürümleri, ön sürüm (pre-refereeing), bilimsel eserin hakemden geçmemiş hali; son sürüm (final draft post-refereeing) bilimsel eserin hakemden geçmiş yayıma hazır hali; basılı sürüm (publisher's version/PDF) ise her türlü basım kuralları uygulanarak yayımlanmış çoğunlukla pdf formatındaki hali olarak gösterilmiştir (SHERPA, 2009a).

Fon desteği sağlayan araştırma kuruluşlarının yanısıra KAA hizmeti sunan üniversite/ bilimsel kuruluşları, bir kurumsal arşiv yazılım platformu olan ePrints tarafından sağlanan Kurumsal Arşiv İçerikleri Kayıt Platformu'na (Registry of OA Repository Material Archiving Policies-ROARMAP) arşivleme politikalarını kayıt ettirebilmektedirler (ePrints, 2009). Söz konusu kuruluşlar arasında Türkiye'den ODTÜ yer almaktadır. 2009 Aralık ayı itibariyle sayıları 229 olan bu KAA'ların çoğunluğunun (%78) arşivleme politikasında zorunluluk ilkesi yer almaktadır (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Arşivleme Politikası ve Kayıt Yaptıran KAA Durumu

Arşivleme Politikası	KAA	%
Zorunlu – Bölüm (Departmental)	18	7,86
Zorunlu - Kurum (Institutional)	79	34,50
Zorunlu - Sponsor Kuruluş (Funder)	42	18,34
Zorunlu - Tez	40	17,47
Kısmi Zorunlu - Bölüm (Departmental)	4	1,75
Kısmi Zorunlu - Kurum (Institutional)	1	0,44
Kısmi Zorunlu - Sponsor Kuruluşu (Proposed Funder)	7	3,06
Kısmi Zorunlu - Çok Kurumlu (Proposed Multi-Institutional)	5	2,18
Zorunlu olmayan	33	14,41
Toplam	229	100

KAA'lar ile ilgili arşivleme politikalarındaki gelişmeler bilimsel elektronik dergi yayıncılarını yakından ilgilendirmektedir. Yayıncıların listelendiği RoMEO rehberinde, Aralık 2009 itibariyle yer alan yaklaşık 700 yayıncının yarısından fazlası (%53) bilimsel eserlerin hakemden geçmiş haliyle (son/basılı sürüm) kurumsal arşivlerde yayınlanmasına destek vermektedir (Bkz. Tablo 5) (SHERPA, 2009b).

Tablo 5. RoMEO Eser Sürümü İzin Durumu

Kurumsal Arşivlere İzin Verilen Eser Sürümü	Yayıncı	%
Ön sürüm ve son sürüm veya basılı sürüm (Yeşil)	199	28,5
Son sürüm veya basılı sürüm (Mavi)	171	24,5
Ön sürüm (Sarı)	70	10,0
Sürümü belirsiz (Beyaz)	258	37,0
Toplam	698	100

Türkiye’de Kurumsal Arşivlerin Durumu

Kurumsal arşivler ile ilgili uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye’de 2004 yılından itibaren bilgi erişimi, yönetimi ve teknolojileriyle ilgili düzenlenen çalıştay, kongre, sempozyum ve seminerlerde açık erişim ve kurumsal arşivler gündem maddeleri içerisinde yer almıştır. 9-11 Şubat 2006 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesinde, düzenlenen Akademik Bilişim 2006 ve Bilgi Teknolojileri Kongresi IV sonunda yayınlanan basın bildirisinde Türk üniversiteleri açık erişimi ve kurumsal arşivlerin kurulmasını destekliyor başlığı altında açık arşivler ile durum tespiti yapılmıştır (Atılğan, 2006; Tonta, 2008).

Akademik Bilişim 2006 ve Bilgi Teknolojileri Kongresi IV sonucunda oluşan Açık Erişim Bildirisinde ortaya konan kararlılığı destekleyen bildiri imzası bulunan Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK), Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) temsilcileri Açık Erişim ve KAA’lar Danışma Kurulunu oluşturmuştur. Ayrıca ANKOS bünyesinde oluşturulan Açık Erişim ve KAA’lar Çalışma Grubu (AEKA), açık erişim ve KAA’lar konusunda Türkiye’de bilgi profesyonelleri arasında farkındalık yaratmak, ilgili uygulamalarda ANKOS-bilgi profesyoneli-araştırmacı işbirliğini sağlamak, yurt içi ve yurt dışında bu konuda faaliyet gösteren kurumlar ile işbirliği içinde çalışmak amacıyla Ocak 2006’dan itibaren faaliyete geçmiştir (Polat, 2006; Tonta, 2008; Karasözen ve diğerleri, 2006; Karasözen ve diğerleri, 2005).

Ülkemizde üniversiteler ve bilimsel araştırma kuruluşlarında bilimsel araştırma sonuçlarının elektronik ortamda arşivlenmesi, erişime sunulması, görünürlüğün artırılması kapsamında 1980’li yıllardan itibaren projeler geliştirilmiştir. Örneğin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesindeki Ulusal Tez Merkezi tarafından 2007 yılında başlatılan Elektronik Tez Arşiv Projesi ile üniversite ve araştırma kurumlarında lisansüstü tezlerin bir kopyası Web ortamında hizmete sunulmaktadır. 2009 yılı Aralık ayı itibariyle 1970-2009 yılları arasında yapılan 245.034 tezin Web üzerinden görünürlüğü sağlanmıştır (YÖK, 2009). Bazı üniversiteler ise tez ve araştırma raporlarını dijital platformlar üzerinden kamu erişimine açmış durumdadır. Örneğin ODTÜ tarafından Elektronik Tez Arşivi kurularak açık erişim arama rehberlerine kayıt ettirilmiştir (ODTÜ, 2009). :

ULAKBİM (2009), 1990 yılından itibaren akademisyenlerin Türkçe bilimsel süreli yayınlarda çıkan makaleleri ile TÜBİTAK destekli araştırmaların raporlarını kapsayan beş farklı ulusal veri tabanını üretmekte ve Web üzerinden görünürlüğünü sağlamaktadır:

- ◊ Türk Tıp Veri Tabanı [1996-]
- ◊ Sosyal Bilimler Veri Tabanı [2002-]
- ◊ Yaşam Bilimleri Veri Tabanı [1992-]

- ◇ Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı [1992-]
- ◇ TÜBİTAK Destekli Projeler Veri Tabanı [1966-]

Ülkemizde KAA'ların üniversitelerde yapılandırılması açısından ilk örneği 2004 yılında, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde, Dr. Tonta ve doktora öğrencileri tarafından yapılan bir pilot çalışma oluşturmuştur (Tonta ve Ertürk, 2005). Açık yazılımlı kurumsal bir arşiv platformu olan DSpace (www.acik-erisim.hacettepe.edu.tr) üzerinde Hacettepe Üniversitesi Açık Arşivi yapılandırılmış, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyelerine ait 74 makale ile daha önceden bölüm içerisinde yapılmış 94 tez arşivlenmiş, uluslararası açık erişim arama motoru hizmetlerine (OAlster, Google Scholar, DSpace ve EPrints) kaydedirilmişdir (Tonta, 2008; Tonta ve Ertürk, 2006). Bu projeyi geniş kapsamlı bir çalışma olan Ankara Üniversitesi Açık Arşivinin oluşturulması takip etmiştir. Ankara Üniversitesi Açık Arşivi, 2005 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde Dr. Atılğan yönetiminde bir proje çalışması olarak başlatılmıştır (Bayram, Atılğan ve Arslantekin, 2006). Sonraki dönemde Gazi ve Sabancı Üniversiteleri geliştirdikleri yazılım platformları üzerinden, Atılım ve 18 Mart Çanakkale Üniversiteleri ise ePrints yazılım platformu ile KAA'larını yapılandırmışlardır (Akyüz, 2008). Takip eden diğer KAA'lar ile birlikte, Aralık 2009 itibarıyla, ROAR (2009), OpenDOAR (2009) açık erişim arama rehberi/ hizmetine kayıtlı ülkemize ait 9 KAA ile bir açık erişim dergisi olup yaklaşık 14 bin içerik (yayınlanmış makale, tez, kitap bölümü, yayınlanmış bildiri, proje raporu, ders notu, veri seti) arşivlenmiş durumdadır (Bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Ulusal Açık Erişim Arşivleri

Açık Arşiv	Kayıt Yılı	OAL-PMH	Kayıt Sayısı	Açık Arşiv	Kayıt Yılı	OAL-PMH	Kayıt Sayısı
ODTÜ E-Tez Arşivi	1996	Evet	2247	Atılım Açık Erişim Sistemi	2009	Hayır	254
Ankara Üniversitesi Açık Arşivi	2007	Evet	3441	TED Koleji Açık Erişim Sistemi	2009	Evet	57
Gazi Üniversitesi Açık Arşivi	2007	Evet	2403	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bil. Ens. Açık Arşivi	2009	Hayır	?
Anadolu Üniversitesi Çevrimiçi Uzaktan Eğitim Dergisi (TOJDE)	2006	Hayır	36 sayı	Trakya Üniversitesi Açık Erişim Bilgi Kaynakları Otomasyonu	2009	Evet	652
Atatürk Üniversitesi Açık Erişim Arşivi	2008	Evet	104	Sabancı Üniversitesi Araştırma Veritabanı	2008	Evet	3430

Ülkemizdeki araştırmacı sayıları ile ulusal ve uluslararası ortamda yayımlanan makaleler dikkate alındığında ülkemizde üretilen bilimsel eserlerin çok az bir bölümü Türkiye'de KAA'lara yansımaktadır. Açık erişim ve KAA'lar ile ilgili çalışma ve etkinliklerin yapıldığı bir ortamda, üniversite ve araştırma kurumlarımızda bilimsel eserlerin bir araya getirilip elektronik ortamda ücretsiz, engelsiz ve hızlı erişimin sağlanmasının yeterince gerçekleştirilemediği görülmektedir.

Yöntem

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için veriler Küçük ve Olcay (2006) tarafından yapılan Bilimsel Elektronik Dergiler: Türkiye Profili (SOBAG-105K096) araştırma projesi ile Ertürk (2008) tarafından yapılan tez çalışmasından sağlanmıştır. Söz konusu projede, Web ortamında yayımlanan, içeriğinde yayın kurulu ve hakemler tarafından onaylandığı görülen makalelerin yer aldığı dergiler bilimsel elektronik dergi olarak kabul edilmiştir. Proje veri tabanından sağlanan bilgiler arasında konularına göre bilimsel elektronik dergilerin sayısal dağılımları ile derginin adı, Web adresi, paralel yayıncılığın olup olmadığı, makalelerin formatı, elektronik ortamdaki ilk ve son yayın yılları, yayımlanma sıklığı, dergide arama yapılıp yapılmadığı, konusu, yayın dili, yayıncısı, dizinlerde yer alıp almadığı ve elektronik posta adresi bilgileri yer almıştır. Anılan dergilerin %94'ü ücretsiz, bir başka ifadeyle açık erişimlidir ve uluslararası literatüre uygun olarak yeşil kodlu dergiler olarak ifade edilebilirler (Harnad, 2003; Harnad, 2007a; SHERPA, 2009b).

Ertürk (2008) tarafından yapılan tez çalışmasında, anılan proje veri tabanında yer alan 253 yayıncının e-posta adreslerine anket çağırısı dağıtılmış, yönlendirme ile H.Ü. sunucuları üzerinde (anket süresince açık bulundurulmuş) programatik olarak yapılandırılmış (Asp.Net) bir Web sayfasında soruların yanıtlanması istenmiştir. Yedi sorudan oluşan ankette açık erişim kapsamında altı kapalı uçlu, bir de açık uçlu soru yer almıştır (Bkz. Ek 1). Yapılan hesaplamada %95 güvenilirlik sınırı ve %5 hata payı ile en az 99 yayıncının ankete katılması gerekliliği tespit edilmiştir. Anketi yanıtlayan 101 yayıncının verileri değerlendirmeye alınmış ve örneklemin evreni temsil oranı yakalanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Çalışma kapsamında bulunan ve yanıt alınan bilimsel elektronik dergiler yayıncı kuruluş dağılımına göre Tablo 7'de gösterilmiştir. Bilimsel elektronik dergi yayıncılarının yaklaşık beşte üçünü (%63) oluşturan üniversiteler üçte iki (%67) oranında ankete katkı yaparken, dernek-odalar %18, ticari yayıncılar %6, kamu kuruluşları %6, vakıflar %3 oranlarında ankete katkı sağlamışlardır. Bilimsel elektronik dergi yayıncılarının genelinde, üniversiteler, ticari yayıncılar ve vakıfların yaklaşık beşte ikisinin (%40-%43) görüşleri ankete yansırken, dernek/oda ve kamu kuruluşlarının üçte birinin (%33) görüşleri belirlenmiştir. Beş farklı yayıncı grubunun homojen bir dağılım (%33-43) ile ankete görüşlerini yansıttıklarını ifade etmek mümkündür.

Tablo 7. Anket Uygulaması Yapılan E-Dergiler (Yayıncı Kuruluş)

Konu	Dergi				
	Mevcut	%	Yanıt	Katkı %	Yansıma %
Üniversite	158	62,5	68	67,3	43,0
Dernek - Oda	55	21,7	18	17,8	32,7
Kamu Kuruluşu	18	7,1	6	5,9	33,3
Ticari	15	5,9	6	5,9	40,0
Vakıf	7	2,8	3	3,0	42,9
Toplam	253	100	101	100	39,9

KAA'ları yapılandırılacak olan üniversitelerin aynı zamanda büyük çoğunlukla yayıncı olması ve yayınlayanlar arasında en büyük grup olması bir dizi politikaların belirlenmesi esnasında etkin ve kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Gelişmiş ülkelerde bilimsel dergi yayıncıları arasında büyük çoğunluğu oluşturan ticari yayıncıların ülkemizde diğer yayın kuruluşlarına göre daha küçük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bu durum bilimsel elektronik yayıncıların yerleşik kurallarının ülkemizde uygulanabilirliğini etkilemektedir. Başka ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de canlı bir ticari bilimsel süreli yayıncılığın söz konusu olmadığı ifade edilebilir.

E-Anket uygulanan bilimsel elektronik dergi yayıncılarının dağılımı Tablo 8'de gösterilmiştir. Anılan tabloda görüldüğü üzere bilimsel elektronik dergiler altı farklı konu alanına yayılmıştır. Sağlık bilimleri (%37) ve sosyal bilimler (%34) konu alanları mevcut ve yanıtlayan dergilerin üçte ikisinden fazlasını oluşturmuştur. Her iki disiplindeki çok sayıda derginin yayımlandığı, özellikle sağlık alanında güncelliğin önemli olduğu dikkate alındığında elde edilen verilerin Türkiye profili açısından önemli olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8. Anket Uygulaması Yapılan E-Dergiler (Konu Alanı)

Konu	Dergi				
	Mevcut	%	Yanıt	Katkı %	Yansıma %
Sağlık bilimleri	94	37,2	44	43,6	46,8
Sosyal bilimler	85	33,6	32	31,7	37,6
Fen bilimleri	25	9,9	6	5,9	24,0
Tarım, ormancılık, hayvancılık	20	7,9	5	5,0	25,0
Mühendislik	17	6,7	6	5,9	35,3
Genel	12	4,7	8	7,9	66,7
Toplam	253	100	101	100	39,9

Ankete katılan bilimsel dergi yayıncılarının Tablo 9'da görüldüğü gibi yarısına yakını (%48) yazarlarıyla telif hakkı anlaşması yapmış, anlaşma imzalayanların tamamına yakını (%98) tam telifi tercih etmiş, kısmi telif anlaşmalarına gereksinim duymamış, çoğunluğu (%52) ise yazarları ile telif hakkı sözleşmesi yapmadığını ifade etmiştir. Yayıncıların yaklaşık yarısının yazarlarıyla tam telif hakkı sözleşmesi yapmış olması, yazarların KAA'larda orijinal sürüm ile eserlerini arşivlemek istemeleri halinde yayıncılarından izin almalarını gerektiren bir durumdur. Yazarlar izin konusunda yayıncılarından olumsuz bir yaklaşım görürlerse, bilimsel içeriklerini herhangi bir telif hakkı ihlali yaratmadan KAA'larda yayımlayabilmeleri, ancak farklı bir sürüm ile mümkün olabilecektir.

Tablo 9. Yazarlar ile Telif Hakkı Anlaşması

Telif Hakkı Anlaşması (Soru -1/2)	Sıklık	%
Evet	48	47,5
Tam Telif	47	46,5
Kısmi Telif	1	1,0
Hayır	53	52,5
Toplam	101	100

Tablo 10'da yansıtıldığı gibi, ankete katılan bilimsel elektronik dergi yayıncılarının büyük bir bölümü (%72), açık erişim farkındalığını edinmiş görülmektedir. Yayıncıların yaklaşık dörtte biri (%26) açık erişim farkındalığını, öncelikle yazarları aracılığı ile kazanırken diğerleri ise sırasıyla uluslararası literatür (%17), seminerler/konferanslar (%12), diğer yayıncılar/meslektaşlar (%10) ve ulusal literatür (%8) ile edinmişlerdir.

Tablo 10. Açık Erişim Farkındalığı

Açık Erişim Farkındalığı (Soru - 5)	Sıklık	%
Evet	73	72,3
Yazarlarım	26	25,7
Uluslararası literatür	17	16,8
Seminer ve Konferanslar	12	11,9
Meslektaşlarım	10	9,9
Ulusal literatür	8	7,9
Hayır	27	26,7
Yanıtsız	1	1,0
Toplam	101	100

Bilimsel elektronik dergi yayıncılarının açık erişim farkındalığının yüksek olmasında, özellikle yazarların aracılık etmesi, araştırmacıların kurumları ile bilimsel elektronik dergi yayıncıları arasında sağlıklı iletişim kurulması ve bir KAA yapılandırılması esnasında telif hakları sorununun çözülmesine katkı sağlayabilecektir. Ayrıca ulusal literatürün ve bilimsel toplantıların yayıncılara, açık erişim farkındalığının kazandırılmasında yeterli katkıyı sunmadığı görülmektedir. Bu etkinlikler için yeterli özendirme ve gerekli teşvikler sağlanabilmelidir.

Yayıncıların büyük bir bölümü Tablo 11'de görüldüğü gibi, (%82), geçmiş sayıları da elektronik ortama aktarmıştır. Açık erişimin işlevsel olarak yapılandırılabilirdiği bir ortamda yazarlarımıza ait makale görünürlüğünün hızla artış gösterebileceği öngörülebilir.

Tablo 11. Dergilerin Geçmiş Sayıları

Geçmişe Dönük Elektronik Ortam (Soru -4)	Sıklık	%
Böyle bir çalışma başlattık	9	8,9
Böyle bir çalışma yaparak tamamladık	31	30,7
Böyle bir çalışmayı projelendirdik	5	5,0
Böyle bir çalışmamız yok	4	4,0
Başlangıçtan itibaren elektronik ortamda yayın yapıyoruz	52	51,5
Toplam	101	100

Yayıncıların yarısından fazlası (%55) herhangi bir koşul olmaksızın, %33'ü dergiye atf yapılarak, %9'u da yayıncının iznine gereksinim duyularak arşivlemenin yapılabileceğini ifade etmişlerdir (Bkz. Tablo 12). Bilimsel elektronik dergi yayıncıları, büyük çoğunlukla (%97) yazarlarının makalelerini kişisel veya kurumsal Web sayfa/sitelerinde, atf yaparak, izin alarak ve belli bir zamandan sonra yayınlanmasına destek vermektedir., Yayıncıların yarısından fazlasının (%55) hakemden geçmiş son haliyle farklı bir yerde bulundurulmasına onay verdiğini ifade etmek mümkündür. Söz konusu durum KAA'lar için zorunlu arşiv politika ilkelerinin geliştirilmesi ve bilimsel içeriklerin depolanmasına katkı sağlayabilecektir.

Tablo 12. Farklı Yerde Yayımlama

Farklı Yerde Yayım (Soru -3)	Sıklık	%
Olduğu gibi yayımlayabilirler	55	54,5
Olduğu gibi yayımlayabilirler (dergiye atf yaparak)	33	32,7
Olduğu gibi yayımlayabilirler (izin alarak)	9	8,9
Olduğu gibi yayımlayabilirler (belli bir süre sonunda-ambargolu)	-	-
Değişiklik yaparak yayımlayabilirler	1	1,0
Yayımlayamazlar	3	3,0
Toplam	101	100

Yayıncıların büyük çoğunluğu (%85), Tablo 13'de görüldüğü gibi yazarlarının kurumlarında KAA yapılandırılması durumunda eserlerinin orijinal sürümü ile konulmasına izin verip, destek sağlayabileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 13. KAA Desteği

KAA Desteği (Soru - 7)	Sıklık	%
Evet	86	85,1
Hayır	7	6,9
Yanıtsız	8	7,9
Toplam	101	100

Sonuç

Bilimsel elektronik dergi yayıncılarının büyük bir bölümü açık erişim farkındalığını edinmiş görünmektedir. Yayıncılar açık erişim farkındalığını sırasıyla yazarları, uluslararası literatür, seminerler/konferanslar, diğer yayıncılar/meslektaşlar ve ulusal literature aracılığıyla kazanmışlardır. Bilimsel elektronik dergi yayıncılarının açık erişim farkındalığının yüksek olmasında, özellikle yazarların aracılık yapmış olması, araştırmacıların kurumları ile bilimsel elektronik dergi yayıncıları arasında sağlıklı iletişim kurulması ve KAA yapılandırılması esnasında telif hakları sorununun çözülmesine katkı sağlayabilecektir. Ulusal yayınlar ve bilimsel toplantılar, yayıncılara açık erişim farkındalığının kazandırılmasında yeterli katkıyı sunamamıştır. Açık erişim ve kurumsal arşivler konusunda farklı disiplinlerden bilim insanlarının ulusal dergilerde yayın yapması, bilimsel toplantılarda bildiri sunması teşvik edilmelidir

Bilimsel elektronik dergi yayıncıları, büyük çoğunlukla yazarlarının makalelerinin kişisel veya kurumsal Web sayfa/sitelerinde herhangi bir zaman diliminde yayınlanmasına destek verirken, yarısından fazlası yayının hakemden geçmiş son haliyle (post print) farklı bir yerde bulundurulmasında bir sakınca görmemektedir. Bu durumun KAA'lar için zorunlu arşivleme politika ilkelerinin geliştirilmesi ve araştırmacıların dergiler tarafından yayınlanmak üzere kabul edilen makalelerin zaman geçirmeksizin KAA'larda konulabilmesine katkı sağlayabileceği ifade edilebilir. Yayıncıların büyük çoğunluğu, yazarlarının kurumlarında KAA yapılandırılması durumunda eserlerinin orijinal sürümü ile konulmasına izin verip, destek sağlayabilmektedirler. Yayıncıların yarısından fazlası herhangi bir koşul olmaksızın, üçte biri dergiye atıf yapılarak, onda biri de yayıncının iznine gereksinim duyularak arşivleme yapılabilmesini uygun görmekteydiler.

Uluslararası alanda ticari yayıncıların büyük grubu oluşturduğu RoMEO rehberinde, Aralık 2009 itibarıyla bilimsel eserlerin hakemden geçmiş haliyle (son sürüm veya basılı sürüm) kurumsal arşivlerde yayınlanmasına destek veren yayıncıların oranı henüz %53 seviyesindedir. Gelişmiş ülkelerde bilimsel dergi yayıncıların büyük çoğunluğunu

oluşturan ticari yayıncılar, ülkemizde diğer yayın kuruluşlarına göre daha küçük grubu (%6) oluştururken üniversiteler en büyük yayıncı grubunu temsil etmektedirler. Bu durum ülkemizde yayıncıların yazarlarına kurumsal arşivler için verdiği desteğin uluslararası alanda tespit edilen desteğe göre daha yüksek çıkmasını etkilemiştir. Ayrıca KAA'larda politika ilkelerinin belirlenmesi ve gelişiminde etkin ve kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Yukarıdaki bulgu ve gelişmelere uygun olarak, ülkemizde KAA'larda, bilimsel bilginin gecikmeksizin makul bir süre içerisinde görünürlüğü ve etkisinde artış sağlanabilecektir.

Kaynakça

- Akyüz, A. (2008) *E-Literature: Sabancı Üniversitesi kurumsal arşivi*. 44.Kütüphane Haftası, 31 Mart – 6 Nisan 2008, Ankara (Sunuş).
- American Scientist Open Access Forum* (2007). 26 Eylül 2009 tarihinde <http://amsci-forum.amsci.org/archives/american-scientist-open-access-forum.html> adresinden erişildi.
- Antelman, K. (2004). Do Open-Access articles have a greater research impact? *College and Research Libraries News*, 65(5), 372-383. 09 Mayıs 2009 tarihinde <http://ala.org/ala/acrl/acrlpubs/crljournal/crl2004/crlseptember/antelman.pdf> adresinden erişildi.
- Atılğan, D. (2006). Türkiye'de açık arşiv çalışmalarının gelişimi ve Ankara Üniversitesi örneği (yayınlanmamış bildiri). 1. *Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı 2-3 Kasım 2006, Ankara*.
- Bayram, Ö., Atılğan, D. ve Arslantekin, S. (2006). An institutional repository initiative and issues concerning metadata. *Current Research in Information Sciences and Technologies. Multidisciplinary Approaches to Global Information Systems InSCIT 2006 Vol I.*, 328-332, Merida's Conference Hall, Spain, 2006.
- Bethesda Statement on Open Access Publishing*. (2003). 21 Şubat 2009 tarihinde <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm> adresinden erişildi.
- Dilek Kayaoğlu, H. (2006). Açık erişim kavramı ve gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye için anlamı. *Türk Kütüphaneciliği* 20(1), 29-60.
- Ertürk, L. K. (2008). *Türkiye'de bilimsel iletişim: Bir açık erişim modeli önerisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eprints (2009). *ROARMAP: Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies*. 26 Aralık 2009 tarihinde <http://www.eprints.org/openaccess/policy/signup/> adresinden erişildi:
- Foster, N. F. ve Gibbons, S. (2005). Understanding faculty to improve content recruitment for institutional repositories. *D-Lib Magazine*, 11(1). 21 Mart 2009 tarihinde <http://www.dlib.org/dlib/january05/foster/01foster.html> adresinden erişildi.
- Janusewski, A. ve Molenda, M. (2008). *Educational technology: A definition with commentary*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

- Harnad, S. (2000). The self-archiving initiative: Freeing the refereed research literature online. *Nature*, 410, 1024-1025. 16 Ocak 2009 tarihinde www.nature.com/nature/debates/e-access/Articles/harnad.html adresinden erişildi.
- Harnad, S. (2003) Electronic prePrints and postprints. *Encyclopedia of Library and Information Science Marcel Dekker, Inc.* 23 Ağustos 2009 tarihinde <http://www.ecs.soton.ac.uk/~harnad/Temp/EPrints.htm> adresinden erişildi.
- Harnad, S. (2007a). The green road to open access: a leveraged transition. G. Anna (Yay. Haz.). *The Culture of Periodicals from the Perspective of the Electronic Age* içinde (ss.99-106). L'Harmattan. 16 Temmuz 2009 tarihinde <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/13309> adresinden erişildi.
- Harnad, S. (2007b) *On open access publishers who oppose open access self-archiving mandates*. 16 Temmuz 2009 tarihinde <http://EPrints.ecs.soton.ac.uk/13650/> adresinden erişildi.
- Harnad, S. ve Brody, T. (2004). Comparing the impact of open access (OA) vs. non-OA articles in the same journals? *D-Lib Magazine*, 10(6), 372-383. 24 Kasım 2009 tarihinde <http://dlib.org/dlib/june04/harnad/06harnad.html> adresinden erişildi.
- Karasöz, B. ve diğerleri. (2005). *Kurumsal arşiv oluşturma rehberi guide/manual*. Ankara: ANKOS.
- Karasöz, B. ve diğerleri. (2006). Kurumsal arşiv yaratma. 6. ANKOS Yıllık Toplantısı, 2 Haziran 2006, Çanakkale. Ankara: ANKOS.
- Küçük, M. E. (2004). Bilimsel iletişim ve alternatif yaklaşımlar. *Elektronik Yayıncılık Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı*. 3 Haziran 2004'te yapılan sunum.
- Küçük, M. E. (2005). Bilimsel iletişimde yeni eğilimler. O. Horata (Yay. Haz.) *Sosyal bilimlerde süreli yayınlar ve bilgi teknolojileri sempozyumu: Bildiriler 2 Nisan 2005*, Ankara içinde (ss.26-35). Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- Küçük, M. E. ve N. E. Olcay (2006). Bilimsel elektronik dergiler: Türkiye profili. *TÜBİTAK Sosyal Bilimler Araştırma Grubu - Proje No: SOBAG-105K096*. Ankara, 2006. (vi, 33 s.).
- Max-Planck (2009). *Berlin declaration on open access to knowledge in the sciences and humanities*. 21 Eylül 2009 tarihinde <http://www.soros.org/openaccess/initiatives.shtml> adresinden erişildi:
- OAISTER (2009). *The Directory of Open Access Repositories*. 29 Aralık 2009 tarihinde <http://www.openoar.org/> adresinden erişildi.
- ODTÜ (2009). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi elektronik tez arşivi*. 29 Aralık 2009 tarihinde <http://ww2.lib.metu.edu.tr/tr/yan.php?id=332> adresinden erişildi.
- OpenDOAR (2009). *The Directory of Open Access Repositories*. 29 Aralık 2009 tarihinde <http://www.openoar.org/> adresinden erişildi.
- Polat, C. (2006). Bilimsel bilgiye açık erişim ve kurumsal açık erişim arşivleri. *Journal of Social Sciences*, 6(37), 53-80.
- ROAR (2009). *Registry of open access repositories*. 29 Aralık 2009 tarihinde <http://roar.eprints.org/> adresinden erişildi.
- SHERPA (2009a). *JULIET: Research funders' open access policies communication*. 28 Aralık 2009 tarihinde <http://www.sherpa.ac.uk/juliet/index.php> adresinden erişildi.

- SHERPA (2009b). *RoMEO: Publisher's copyright & archiving policies*. 28 Aralık 2009 tarihinde <http://www.sherpa.ac.uk/romeo> adresinden erişildi.
- Suber, P. (2003). How should we define open access. *The SPARC Open Access Newsletter*, (64). 20 Kasım 2009 tarihinde <http://www.earlham.edu/~peters/fos/newsletter/08-04-03.htm> adresinden erişildi.
- Swan, A. (2005). Institutional repositories: Here, there and not (yet) everywhere. *Digital Libraries a la Carte: Choices for the Future 2005, Module 4: Open Access and Institutional Repositories*. Tilburg University. 10 Şubat 2007 tarihinde <http://www.ticer.nl/05carte/publicat/ppt/swan.pdf> adresinden erişildi.
- Tonta, Y. (1997). Elektronik yayıncılık, bilimsel iletişim ve kütüphaneler. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 305-314.
- Tonta, Y. (2006). Açık erişim: Bilimsel iletişim ve sosyal bilimlerde süreli yayıncılık üzerine etkileri. 1. *Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı, 2-3 Kasım 2006, Ankara*.
- Tonta, Y. (2008). *Open access and istitutional repositories: The Turkish landscape*. D. Bayır (Yay. Haz.). *Turkish Libraries in Transition: New Opportunities and Challenges* içinde (ss. 27-47). İstanbul: Turkish Librarians' Association.
- Tonta, Y. ve Ertürk, K. L. (2005). Bilimsel Bilgiye Açık Erişim: Hacettepe Açık Arşiv Uygulaması. 10. *Türkiye'de İnternet Konferansı, 9-11 Aralık 2005, İstanbul*.
- Tonta, Y. ve Ertürk, K. L. (2006). Açık erişim ve kurumsal arşivler: Hacettepe açık arşiv uygulaması. *Bilgi Teknolojileri Kongresi IV, Akademik Bilişim 2006, 9-11 Şubat 2006, Bildiriler Kitabı* içinde (ss.444-448).
- TÜBİTAK (2009). 21 Aralık 2009 tarihinde <http://www.tubitak.gov.tr/> adresinden erişildi.
- TÜİK (2009). 24 Kasım 2009 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişildi.
- ULAKBİM (2009). 21 Aralık 2009 tarihinde <http://www.ulakbim.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Velterop, J. (2005). *Open access publishing and scholarly societies: A guide*. New York, Open Society Institute. 20 Kasım 2009 tarihinde http://www.soros.org/openaccess/pdf/open_access_publishing_and_scholarly_societies.pdf adresinden erişildi.
- Willinsky, J. (2006). *The access principle: the case for open Access to research and scholarship*. Cambridge, Mass.: MIT Press. 15 Eylül 2009 tarihinde <http://dlist.sir.arizona.edu/1188/01/jwapbook.pdf> adresinden erişildi.
- YÖK (2009). *Ulusal Tez Merkezi*. 11 Aralık 2009 tarihinde <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.

Ek 1. Açık Erişim Farkındalığı Anketi (Yayıncı)

1. Telif hakkı (copyright) devri kısmen veya tam olarak yayıncılara devredilebilmektedir. Yazarlarınız ile “yazılı” bir telif hakkı anlaşması yapıyor musunuz?

Evet	
Hayır	

Yanıtınız “**hayır**” ise 3.soruya geçiniz

2. Telif hakkını yazardan:

	Evet
Tam telif hakkı olarak aldım	
Kısmi telif hakkı olarak aldım	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

3.Yazarlarınızın makalelerini kişisel veya kurumsal Web sayfalarında yayımlayabilmelerine nasıl yaklaşıyorsunuz?

	Evet
Yayımlayamazlar.	
Olduğu gibi yayımlayabilirler	
İzin alarak yayımlayabilirler	
Değişiklik yaparak yayımlayabilirler	
Derginize atıf yaparak yayımlayabilirler.	
Belirli bir süre geçtikten sonra (ambargolu) yayımlayabilirler	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

4. Derginizin geçmişe dönük olarak elektronik ortama alınmasını düşünüyor musunuz, böyle bir çalışmanız var mı?

	Evet
Evet, böyle bir çalışma başlattık	
Evet, böyle bir çalışma yaparak tamamladık	
Evet böyle bir çalışmayı projelendirdik	
Hayır, böyle bir çalışmamız yok	
Hayır, başlangıçtan itibaren elektronik ortamda yayın yapıyoruz	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

5. Açık erişim hakkında bilgi sahibi olduğunuzu değerlendiriyor musunuz?

Evet	
Hayır	

Yanıtınız "**hayır**" ise 7.soruya geçiniz

6. Açık erişim hakkında farkındalığınızı nasıl edindiniz.

	Evet
Uluslararası literatür	
Ulusal literatür	
Meslektaşlarım	
Yazarlarım	
Seminer ve Konferanslar	
Diğer (lütfen belirtiniz)	

7. Yazarlarınızın fakülte veya bölümlerinde kurumsal açık erişim arşivi kurulması durumunda yayınlarınızın açık erişim arşivine konulmasına izin verip katkıda bulunur musunuz?

Evet	
Hayır	

Anketi bitiriniz, teşekkürler.